

S T A N D A R D I Z A C E

Při srovnávání celkových (úhrnných) ukazatelů, např. o nemocnosti nebo úmrtnosti, vzniká otázka, do jaké míry se na zjištěném rozdílu srovnávaných ukazatelů podílí nestejná struktura souborů.

Příklad: byla srovnávána úspěšnost léčení pacientů s určitou diagnózou na dvou odděleních nemocnice. Byly zjištěny tyto výsledky:

oddělení A	30 nemocných, z toho 19 (63 %) zlepšeno
oddělení B	30 nemocných, z toho 11 (37 %) zlepšeno

Takováto presentace dat by vedla k závěru, že oddělení A je v léčení pacientů úspěšnější než oddělení B. Nyní se však podívejme na strukturu nemocných podle trvání nemoci.

oddělení A	10 pozdních případů, z toho 1 (10 %) zlepšen
	20 časných případů, z toho 18 (90 %) zlepšeno
oddělení B	20 pozdních případů, z toho 2 (10 %) zlepšeny
	10 časných případů, z toho 9 (90 %) zlepšeno

Z výsledků je patrné, že obě oddělení byla stejně úspěšná v léčení jak časných, tak pozdních případů, a že tedy rozdíl v úhrnných procentech zlepšených pacientů mezi odděleními A a B (63 % - 37 %) byl způsoben pouze rozdílným zastoupením pacientů podle trvání nemoci, tedy rozdílnou strukturou srovnávaných souborů.

Podobně, chceme-li srovnat pracovní neschopnost ve dvou závodech, měli bychom vzít v úvahu charakteristiky zaměstnanců, tedy jejich složení podle věku, pohlaví, kvalifikace, zařazení apod. Je např. známo, že nemocnost spojená s krátkodobou pracovní neschopností je u žen obecně větší než pracovní neschopnost mužů; vyšší zastoupení žen v jednom ze srovnávaných podniků může být tedy jednou z příčin vyšší celkové pracovní neschopnosti v tomto závodě.

Srovnáváme-li nemocnost nebo úmrtnost ve dvou nebo více územních celcích, měli bychom přihlížet zejména ke struktuře obyvatelstva podle věku a pohlaví. Mohli bychom postupovat např. tak, že bychom srovnali jednotlivé specifické úmrtnosti, tzn. úmrtnost v odpovídajících si věkových skupinách, zvláště u mužů a žen. Tento postup je cenný zejména v tom případě, kdy nám jde o zjištění zdrojů studovaného rozdílu, resp. o posouzení konkrétní situace ve vymezených populačních podskupinách. Je-li smyslem srovnání zhodnotit úroveň studovaného ukazatele v populaci jako celku, dáváme přednost souhrnnému číslu, které by v sobě zahrnovalo potřebné dílčí charakteristiky a nebylo by zkreslováno rozdílnou strukturou srovnávaných souborů.